

- Tum ⁴⁶⁰⁷ perpende ⁴⁶⁰⁸ tuo non esse ignobile A
[claustrum,
Quod minimus fratrum perfecit maxima rerum.
30 In quibus ecclesie lucent primordia nostrae,
Arcotumque ⁴⁶⁰⁹ salus populorum scripta tenetur,
Et decessorum pinguntur facta tuorum ⁴⁶¹⁰.
Tempus erit quo facta tuæ celeberrima ⁴⁶¹¹
[laudis
Aut nos aut aliquis ex docta plebe tuorum
35 Pangemus majore lyra, si ⁴⁶¹² vita superstes.
Quamvis nota satis pateant tua gesta per orbem,
Quæ et sine scriptore vulgabit fama perhennis:
Quem tua ⁴⁶¹³ præterit felix electio, qua te,
Prisco more patrum, pastoris nomine dignum
40 Electumque Deo prodebat Spiritus index,
Cajus tunc festum recolebat turba fidelis (994)? B
O quantis lacrimis populi te vidimus emptum,
Dum prius oppressi votis communibus omnes
Te talem ⁴⁶¹⁴ cuperent, immo longe ⁴⁶¹⁵ melio-
[rem (995),
45 Quam ⁴⁶¹⁶ spes ulla foret vel nostra fides me-
[ruisset.
- Tu solvis ⁴⁶¹⁷ duram populi ⁴⁶¹⁸ a cervice cate-
[nam,
Fasciculosque graves ab onusta plebe repellens.
Afflictæ gentis mœrorum in gaudia vertis.
Tu clerum injusta raptorum fraude gravatum
50 In sua restituis, tu nos errore veterno
Eximis, atque suo reddis sacra templa decori.
Tu pacem terris antiqua lite fugatam
Ecclesiis revocas. Jam tertia prælia surgunt (996),
Et discordantes tu ⁴⁶¹⁹ jungis ad oscula men-
[tes (997).
55 Si quid adhuc superest, quod gaudia publica
[turbet ⁴⁶²⁰,
Per te sedari tribuat ⁴⁶²¹ Deus, adiciatque,
Ut Brema cum Hammaburg per te redimi me-
[reantur,
Quæ diuturna sui flent tempora carceris ambæ;
Hæc a paganis oppressa, hæc clausa ⁴⁶²² tyran-
[nis.
60 O Liemare pater, faveat tibi gratia Christi,
Nosque tuæ pecudes tibi corde et voce favemus.

VARIE LECTIONES.

⁴⁶⁰⁷ cum 2a. ⁴⁶⁰⁸ perpendo 2a. 3. 5. perdendo F. ⁴⁶⁰⁹ actorumque 1. auctorumque 2a. ⁴⁶¹⁰ Totus hic versus deest 2. 3. 5. ⁴⁶¹¹ factum tuo celeberrimæ laudis, ubi brevis pontificum Bremensium catalogus etc. sequitur, versuum fine post dato iterum ab hoc versu recte scripto incipiente. ⁴⁶¹² sit 2a. ⁴⁶¹³ nam 2a. 3. 5. ⁴⁶¹⁴ talem te 5. ⁴⁶¹⁵ multo 2a. ⁴⁶¹⁶ quod 2a. ⁴⁶¹⁷ solus 3. ⁴⁶¹⁸ populi duram 5. ⁴⁶¹⁹ tu deest 1. ⁴⁶²⁰ turbat 3. ⁴⁶²¹ faciat 2a. ⁴⁶²² sed illa 3.

NOTÆ.

- (994) Electus fuit, ut videtur in Dominico Pentecostes. l. xi, v. 631 et 635.
(995) Sc. vidimus. (997) Referenda hæc videntur ad partes conciliatorias quas egit Liemarus in bello Saxonum a. 1075.
(996) Tertia prælia — surgit pugna. Virgil. Æn.

APPENDIX

CHRONICON BREVE BREMENSE.

EDENTE V. CL. JOH. E. LAPPENBERG I. U. D.

(Pertz, *Monumenta Germaniæ Historica*, Script. tom. VII, pag. 389.)

Hujus Chronici apographa plura nobis cognita sunt :

1) In codice olim Abdinghofensi, haud dubie omnium antiquissimo et optimo, solus etiam habet nomina episcoporum Slesvicensium. Ex quibus verisimile fit hæc tempore Ratolfi episcopi sæculo undecimo exunde conscripta esse.

2) In manuscripto Bodecensi, quod typis dederunt Martene et Durand in veterum Scriptorum et Monumentorum amplissima Collectione, tom. V, pag. 504. Vitiis plurimis scatet.

3) In Collectaneis Petri Olai minoritæ. Quod apographum prelo subjicit Langebek, Script. rer. Danic. tom. VI, pag. 608 sq. Hic plurima leguntur interpolata a nobis uncis inclusa, quæ omnia ex Adami Bremensis Gestis excerpta esse haud ambiguum videtur.

Scriptor Adami Bremensis contemporaneus fuisse videtur. Simili quoque ille computo de annis archiepiscoporum Hamburgensium et Bremensium usus esse videtur, quod quidem amplius descripsit, quamvis in computatione annorum nonnunquam graviter sit lapsus. Innotuisse ei quoque videntur Annales Corbeienses.

INCIPIIT SERIES

BREMENSIIUM ET HAMBURGENSESIUM EPISCOPORUM.

[Tempore Karoli magni Brema constructa est. **A** cepto Bremensi episcopatu, sedit annos 18, menses quatuor, dies decem (11). Anno post acceptam Bremam duodecim conjunctus est Bremensis et Hammaburgensis episcopatus a papa Nicolao (12). Et post hec supervixit sanctus Ansgarius annos septem, et cum triumpho 5¹⁰ regum pervenit ad Christum (13).

Et hec nomina episcoporum et archiepiscoporum Bremensium et Hammaburgensium¹ :]
 Sanctus Willehadus prædicavit in Fresonia² post mortem sancti Bonifacii annos 28³ (4), in Saxonia septem. Tandem Bremæ ordinatus episcopus, sedit annos duos, menses tres, dies 26 (2) [Ex Anglia oriundus fuit (3).]

Sanctus Willericus episcopus [ex discipulis sancti Vilhadi electus (4),] sedit annos quinquaginta, menses 5, dies 26⁴ (5). Anno Willerici 25⁵ Karolus imperator magnus obiit⁶. Anno ejus 42 sanctus Ansgarius archiepiscopus ordinatus est apud Hammaburg.

Liutricus episcopus [diaconus Villerici, successit ei (6),] sedit annos 8, menses 3, dies 5⁷ (7). Hujus anno tertio Loudowicus imperator pius obiit (8). Eodem anno Hammaburg a barbaris devastata est, et sanctus Ansgarius expulsus est, [qui pene cum sanctorum reliquiis nudus evasit (9).]

[Sanctus Ansgarius, primus Nordalbingorum archiepiscopus pallium suscepit a Gregorio IV, ferulam pastorem a Ludovico rege (10),] Sanctus Ansgarius episcopus⁸, antequam reciperet Bremensem episcopatum, sedit in Hammaburg annos 16⁹; re-

cepto Bremensi episcopatu, sedit annos 18, menses quatuor, dies decem (11). Anno post acceptam Bremam duodecim conjunctus est Bremensis et Hammaburgensis episcopatus a papa Nicolao (12). Et post hec supervixit sanctus Ansgarius annos septem, et cum triumpho 5¹⁰ regum pervenit ad Christum (13).

Sanctus Rimberty [pallium suscepit a papa Nicolao, ferulam a rege Ludovico (14),] sedit annos 23, menses quatuor, dies octo¹¹ (15). Anno sancti Rimberty 6¹⁰ Dani cum novem regibus oceani Fresiam et Saxoniam impugnantem, a Loudowico juniore victi sunt oratione¹² sancti Rimberty (16). Anno sancti Rimberty¹³ duodecim Loudowicus Cesar obiit (17), Romanum imperium cecidit.

B Sanctus Adalgarius [pallium suscepit a papa Stephano, ferulam a rege Arnulfo (18);] sedit annos 19¹⁴, menses undecim, dies duos¹⁵ (19). Hujus anno primo Arnulfus imperator Saxoniam debellavit (20). Anno ejus 8 Ungri egressi sunt (21). Arnulfus imperator obiit (22).

Hogerus¹⁶ [pallium suscepit a papa Sergio, ferulam ab imperatore (23);] sedit annos septem, menses 7, dies duodecim¹⁷. (24). Hujus anno secundo Ungri, Scilavi, Dani et Nortmanni, devastato

VARIE LECTIONES.

¹ Omnia quæ nucis inclusimus non reperiuntur nisi in MS. Petri Olai. ² Fresia 3. ³ XVIII annis 3. ⁴ menses V, dies XXVI desunt 3. ⁵ Hujus XXV anno 3. ⁶ Anno — obiit desunt 2. ⁷ menses III, dies V desunt 3. ⁸ archiepiscopus 3. ⁹ XVII 2. ¹⁰ triumpho majori quam 2. ¹¹ menses q. d. octo desunt 3. ¹² precibus 3. ¹³ anno ejus 2. anno ejusdem Rimberty 3. ¹⁴ XVIII 2. ¹⁵ sedit XX annis 3. ¹⁶ Logerus I. Ogerus 2. Rogerus 3. ¹⁷ menses VII d. duodecim desunt 3.

NOTÆ.

(1) Pessimus hic calculus. Ex morte Bonifacii (+ 755) usque ad mortem Willehadi (+ 789, Novb. 8) quidem sunt anni circiter 35, quorum septem hic dicitur in Saxonia prædicasse. Vita Willehadi c. 8. Inde noster 28 annos putavit eum in Fresonia prædicasse. Ille tamen non nisi tempore Alchredi, regis Berniciorum (765-774), patriam suam reliquit, quod Adamum Bremensem l. i, c. 14, quoque fugerat, nec septem quos diximus anni vitæ ejus fuerint ultimi, sed ante erectionem episcopatus Bremensis anni, scilicet 780-787.

(2) Ex anno 787, Jul. 13, usque 789, Non. 8.

(3) Ex Adami Brem. l. i, c. 12.

(4) Indidem c., 15.

(5) Ex obitu Willehadi usque ad mortem Willerici (+ 838, Maii 4) sunt anni 49, menses 6, dies 26. V. supra not. ad Adamum Brem. l. i, c. 20.

(6) L. i, c. 21.

(7) Sc. anno 831; v. Vitam S. Anskarii, c. 40. Adam, l. i, c. 18.

(8) Sc. anno 840. Jun. 20. Secundum hanc computationem igitur obiit Liutricus anno 846, Aug. 9. Dies emortualis fuit August. 24.

(9) V. Adamum l. i, c. 23.

(10) Cf. ib., c. 19.

(11) Obit ille anno 865, Febr. 3, ad quem ex anno 846, Aug. 24, sunt anni octodecim, menses

C quinque et dies tres.

(12) Sc. per bullam datam anno 858, Maii 31.

(13) Respexit auctor Herioldum, Horicos seniore et juniore, reges Danorum, necnon Bern et Oleph, reges Sueonum, quibuscum Anskarius versatus est, quamvis non omnes ipse baptizavit.

(14) Ex Adami l. i, c. 37.

(15) Obit anno 888, Jun. 11.

(16) Sc. anno 869, quo tempore nulla Ludovici Germanici pugna cum Danis nobis innotuit. Conf. tamen Adam. Brem. l. i, c. 41.

(17) Ludovicus non Cæsar, sed rex, obiit anno 876.

(18) Ex Adami l. i, c. 48.

(19) Adalgarius obiit anno 909, Maii 9, sedit ergo per annos 20, menses 10 et dies 28. Annalista noster per errorem annum 889, Jun. 9, ab anno 909, Maii 11, subtraxisse videtur.

(20) Arnulfus anno 889 non Saxones, sed Obdritos debellavit. V. Ann. Fuldens.

(21) Rectius a. 892. V. Ann. Fuldens.

(22) Obit Arnulfus a. 899, Dec. 8.

(23) Ex Adami l. i, c. 53.

D (24) Secundum Chronicon nostrum ergo obiit Hogerus a. 916, Decemb., quod cum his qui annum ejus emortualis 917 referunt (v. Adam. Brem. l. i, c. 54 ibique not. 82.), fere convenit.

imperio [Romano]. Bremam destruxerunt et totam A Saxoniam consumpserunt (25). Ludowicus rex ¹⁸ obiit.

Reginwardus ¹⁹ sedit menses novem, dies tredecim ²⁰ [De isto nichil scitur præter nomen (26).]

[Sanctus] Unni ²⁰ [pallium suscepit a papa Joanne, ferulam a Conrado rege (27);] sedit annos 16, menses undecim, dies 17 ²² (28). Conradus rex obiit (29) hujus [pontificis] anno primo. Heinricus rex Ungros a Saxonia depulit, et Sclavorum centum viginti milia secus Albiam occidit (30). Danos etiam et Nortmannos subiecit (31). Sanctus Unni archiepiscopus Danos et Nortmannos evangelizando apud Bircam obiit.

[Sanctus] Adaldagus archiepiscopus [pallium suscepit a papa Leone VII, ferulam ab Ottone magno;] B sedit annos quinquaginta quatuor, menses septem, dies undecim (32). Hujus anno primo magnus Otto imperator regnavit, et ipse Danos triumphavit, Sclavos et Ungros et Italos tributarios reddidit. Ipse ²³ primus ordinavit episcopos in Daniam ²⁴, anno sedis duodecimo ²⁵, Horedum Seleswicum, Liadagum Ripam, Reginbrondum ²⁶ Harusam (33). Anno Adaldagi ²⁷ 42 ²⁸ secundus Otto 39° ²⁹ imperator ³⁰ obiit ³¹.

Liavinzo senior ³² [pallium suscepit a papa Joanne XV, ferulam ab Ottone III (34);] sedit annos 25, menses 10, dies 7 ³³ (36). [Hic primus a suffraganeis consecratus est (36). Hujus anno duodecimo ³⁴, millesimo ³⁵ incarnationis Domini anno, tercius C est (52).]

Otto obiit; 22mo Bernhardus dux, et Liudgerus, frater ejus (37).

Unvanus [pallium suscepit a papa Benedicto, ferulam a Henrico Cesare (38);] sedit annos 16, dies 24 (39). Iste Olaph regem Nortmannorum et Chutun ³⁶ Danorum familiares reddidit Christo. Hujus 14 anno ³⁷ Heinricus imperator obiit.

Liavinzo ³⁸ junior ³⁹ [pallium suscepit a papa Joanne, ferulam a Conrado Cesare (40);] sedit annos tres, menses 7 ⁴⁰, dies 2 ⁴¹ (41).

Herimannus [pallium suscepit a papa Benedicto juniore, ferulam a Conrado (42);] sedit annos 3, dies 24 ⁴² (43).

Alebrandus [pallium suscepit a papa Benedicto, ferulam a Conrado Cesare (44);] sedit annos 9 ⁴³, menses 6, dies 27 (45). Hujus anno quarto piissima senatrix Emma obiit (46). [Sexto anno Conradus imperator obiit (47).] Anno piissimi archiepiscopi ⁴⁴ 8. ecclesia santi Petri Bremæ concremata est, anno postquam facta est a sancto Willehado 248 ⁴⁵ (48).

Adelbertus [hic pallium suscepit a papa Benedicto, et ordine pontificum Romanorum 147, virgam pastorem ab Henrico, filio Conradi Cæsaris, in ordine imperatorum Romanorum a Cesare Augusto 90 (49), anno incarnati verbi 1072, ejusdem Henrici imperatoris anno quarto ⁴⁶. Hic episcopus] sedit annos 28 (50). Hujus anno 22 Brema devastata est (51); 24, episcopatus consumptus est; 26. præpositura mortua est; 28. ⁴⁷ præbenda sepulta est (52).

VARIE LECTIONES.

¹⁸ imperator 3. ¹⁹ Leginwardus 1. Eginwardus 2. ²⁰ duodecim 2. menses n. d. tredecim *desunt* 3. ²¹ Virni 2. *sæpius*. ²² menses n. d. XVII. *desunt*. 3. ²³ Iste Adaldagus archiepiscopus 3. ²⁴ Dania et in Sclavia et ipsorum terminos, distinxit, ordinavit autem 3. ²⁵ Sedis predicti archiepiscopi XI. 2. ²⁶ Rembrant ²⁷ Adalgisi 1. ²⁸ *Lege XLIX. sc. ex anno. 954.* ²⁹ XXXmo VIII^{mo} 1. *scilicet ætatis anno, errore calculi quum Oito a 955 natus sit. P.* ³⁰ i Otto obiit 1. ³¹ Otto tricesimus nonus (XXXVIII, 3.) imperator obiit 2. ³² senior *deest* 3. ³³ annis XXII. 3. ³⁴ *rectius XIII. v. Adam. l. II. c. 40.* ³⁵ *rectius MII.* ³⁶ Canutum 2. *Ley. Chnut.* ³⁷ *rectius XII.* Anno ejus VII. II. i. obiit 3. ³⁸ Yawizo 2. ³⁹ junior *deest* 3. ⁴⁰ VI. 2. ⁴¹ menses VII. d. II *desunt* 3. ⁴² Hermianus sedit annum I. dies XIV. 2. ⁴³ VIII. 2. VIII. Secundum alios XX. 3. ⁴⁴ anno ejusdem 2. anno 3. ⁴⁵ CCXLIV. 2. *Rectius CCLVI.* ⁴⁶ *Lege: imperatoris quarti anno vicesimo obiit.* ⁴⁷ XXIX. 2.

NOTE.

- (25) V. Adam. l. I, c. 54.
 (26) Indidem c. 55. Secundum annalistam nostrum igitur obiit Reginwardus a. 917. Oct. 1.
 (27) Ex Adami l. I, c. 56.
 (28) Hoc est anno 934, Sept. 17. rectius vero a. 956, eod. d.
 (29) Rex Conradus obiit a. 918, Dec. 23.
 (30) V. Ann. Corbeiens. a 929, ubi idem legitur occisorum numerus.
 (31) *Danos subiecit.* V. Ann. Corb. a. 934.
 (32) Adaldagus obiit anno 988, Apr. 28, noster ergo per errorem in anno emortuali Unni in novum inductus est errorem. Fugit eum quoque Ottonem laonisi anno 936 regnum adeptum esse.
 (33) Sc. 948, non vero secundum nostrum anno 946. Conf. Adam. l. II, c. 4.
 (34) Indidem, c. 27.
 (35) Obiit Liavinzo anno 1043, Febr. 4.
 (36) V. Adamum l. I.
 (37) Conf. eundem l. II, c. 40 et 44.

- (38) Indidem, c. 45.
 (39) Obiit anno 1029. Jan. 28. Similis hic error ei quem supra strinximus, cum Jan. 4 a Jan. 28 subtraxerit.
 (40) Ex Adami l. II, c. 61.
 (41) Obiit a. 1032, Aug. 25. Similis iterum error in calculo.
 (42) Ex Adami l. I, cap. 66.
 (43) Ex Obiit a. 1035, Sept. 19.
 (44) Ex Adami l. I, cap. 67.
 (45) Obiit igitur anno 1045, April. 15. Cf. ibidem c. 78, ibique notam 67.
 (46) Conf. ibidem, 76, not. 59.
 (47) Ex Adami l. I, c. 71.
 (48) Conf. ibid. c. 77.
 (49) Indidem, l. III, c. 1.
 (50) Obiit 1072, April. 1. Sedisse ergo videtur annos 27.
 (51) Conf. Adam. l. III, c. 43 et 50.
 (52) Cf. ibid c. 56.

ORDO ET NOMINA SCLESWICENSIIUM EPISCOPORUM.

Horedus episcopus xi Kalendas Maii. Sed annos 24 (53).

Adaldagus episcopus iv Nonas Maii. Sedit annos 12 (54).

Folcbertus episcopus xix Kalendas Januarii. Sedit annos 7 (55).

Marco episcopus iii Idus Novembris. Sedit annos 20 (56).

(53) *Hored* 948-972. Conf. Adam. l. II, c. 23.

(54) *Adaldag* 972-984. Idem fortasse qui ab Adamo l. I, dicitur Adelbrecht.

(55) *Folcbrecht*. 984-990, V. chartam Ottonis III regis a. 988 in Hamburg. Urkundenbuch. n. 50.

(56) *Marco* 990-1010. Cf. Adam. l. I.

(57) *Poppo* 1010-1015. Conf. ibid. c. 33, 44.

(58) *Esico* 1015-1026. Conf. ibid. c. 44 et

Poppo episcopus xiv Kalendas Augusti. Sedit annos 5 (57).

Esico episcopus ii Idus Februarii. Sedit annos 11 (58).

Rodolfus episcopus ii Nonas Novembris. Sedit annos 19 (59).

Ratolfus episcopus (60).

schol. 44. Idem videtur esse qui apud alios *Ekkehardus* audit.

(59) *Rodulfus* 1026-1045. V. Ann. Hidesh. a. 1026.

(60) *Ratolfus* vixit adhuc anno 1071. V. Chronic. Mindense. Fusius de his episcopis Slesvicensibus agimus in Annalium nostrorum t. IX.

ANNO DOMINI MLXXIII.

S. JOANNES GUALBERTUS

ABBAS

ET VALLUMBROSANÆ CONGREGATIONIS PRIMUS INSTITUTOR.

S. JOANNIS GUALBERTI

VITA

Auctore ATTONE, ex abbate ejusdem loci quarto episcopo Pistoriensi.

(Apud Mabill., Act. SS. ord. S. Bened. Sæc. VI, parte II, pag. 264, ex Domni Thesauri abbatis editione Romana.)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

Vallumbrosa, seu *Vallimbrosa* et *Vallis-Umbrosa*, ab opacis, quæ montium dorso incumbunt vallemque subjectam adumbrant, abietum silvis sic dicta, dimidii diei itinere ab urbe Florentia, in Alpibus Apenninis, medio Florentiam inter et Camaldulensem vremum intervallo sita est, tergo montis imposita; cujus vallem Vicanus amnis seu torrens præterfluit. Illic sedem suam fixit Joannes Gualbertus, cujus res gestas primus litteris mandavit Andreas Januensis, cujus scriptionem nancisci nobis haud licuit; secundus Atto, natione Hispanus, patria Pacensis, qui primum ejusdem loci monachus, tum abbas generalis quartus, demum Pistoriensis in Tuscia episcopus fuit, decessitque anno 1153. Idem argumentum alio stylo tractavit Blasius Melanesius, ejusdem ordonis abbas generalis. Fuerunt et alii non

pauci qui eandem Vitam vulgari idiomate donarunt; quos inter Thaddeus abbas Demarradi Italice eam vulgavit Venetiis, anno 1110. His omnibus accedit Didacus de Franchis in Historia Vallis-Umbrosæ. Attonis scriptionem Romæ vulgavit annos 1612 domnus Thesaurus, ejusdem congregationis apud Sanctam Praxedem abbas; alteram, quæ Blasii Melanesii esse videtur, mutato stylo Surius. Nobis prior illa hoc loco sufficiet, cujus distinctionem capitulorum, prout in Romana editione facta est, retinebimus, tametsi in ms. codice Vallumbrosano nulla habetur. Joannes in sanctorum numerum relatus est a Cælestino tertio cujus hac de re litteras Thesaurus vulgavit.

2. Quo tempore in Vallumbrosanam solitudinem secesserit Joannes, colligimus ex litteris Itæ, san-